

КОСТЯНТИН
КОГТЯНЦ

Покохати
Відьму

РОМАН

Харків
«Фоліо»
2013

ЗАУВАГИ ПЕРЕКЛАДАЧА

Стародавні іспанські драми зазвичай закінчувалися словами «Даруйте авторові його помилки». Як перекладач, я повинен почати з цього прохання.

Якщо Ви, читачу, знайомі з текстами, написаними давно та далеко, — наприклад, середньовічними китайськими, — то напевно знаєте, що такі письмена вимагають приміток мало не до кожного абзацу.

Труднощі, викликані намаганням поєднати точність з доступністю, зростають у багато разів, коли йдеться не про іншу країну, хай навіть далеку, а інший світ! — і ті мови, граматика яких побудована на принципах, котрі навіть викласти в наших поняттях і то важко.

На додаток до всього, авторові більшої частини тексту (ім'я якого, до речі, Хайнлорітайн, для друзів — Хайнлорі) на момент початку подій було щось близько чотирнадцяти-п'ятнадцяти років (достеменно він і сам не знав). Хайнлорі намагався зобразити події так, як він тоді їх бачив, і викласти їх у тих термінах, якими користувався тоді, а я — передати колорит його мови.

На жаль, і те, і друге — особливо друге! — вдається далеко не завжди.

Так що даруйте мені мої помилки.

Розділ перший

ПАНІ ТА ПРИЯТЕЛЬ.

ЯЩІР ТАКОЖ ПОПАВСЯ

Я помер двічі.

Перший раз — коли вигнали. Людина без клану мертва. Хто зустрине, той заб'є (як сама не пропаде). Траплялося — приймали вигнанців у Громаду вільних мисливців. Але ж не зрадників. Я — вірний, та як чужим доведу, коли своїм не зміг?

...Перше вогнище було, звісно, на океанським узбережжі, біля устя Щучої річки. Ну, а що нам звісно, то й ворогам також. Не стали вони вдень до берега виходити, вивідачів вислали. Висадили їх десь за мисом. Ті шпигуни хлопців на першому вогнищі перерізували, а про наше, друге, — не знали. Відстань від берега до селища така, що трьох вогнищ, начебто, й не потрібно. З Шолом-гори берег видно, з селища гору видно. Вони й не гадали, що друге вогнище раніш буде, ніж на вершині. Наше звалося другим, а насправді — запасне перше. Й п'яти тисяч кроків немає від берега.

Я схопив старшого за руку.

— Весла б'ють! Три галери!

Він же знав: як я чую, так і є. А друзі поночі в чужу річку не лізуть.

— Підпалюй!

Сигнальне вогнище підпалити просто, раз-два-три — й шугонуло полум'я, ну а ми — на стежку. Своє зробили, тепер щезнути в тайзі...

— Демони пекла!

Не горить вогнище на Шоломі, не горить... Зараз. Ну зараз же... Та що ж вони, демони, — сплять?! Гавкіт собаки. Звідкіля? Ясно звідкіля! Вони, ті, хто першу заставу вирізав, зараз мчаться до нашого вогнища, щоб його загасити — під ногами ж пісок! — а собака слід візьме.

— Прогнівали ми богів, Вождь — дурень!

Раніш на кожному вогнищі було по жмені воїнів, а не лише на першому. Та новому Вождеві стало шкода стількох годувати.

— Давай на гору! Стій! Ножа свого давай сюди!

Бідні ми обидва, але в мене, крім сокири, і ніж бойовий є, вітчим дав... — старшого так потім і знайшли, з моїм ножем у руці. Я біг так, як ніколи ні до, ні опісля. А коли вже на Шолом ліз, там

спалахнуло. На суді вони все навпаки заявили. Ніхто, бачте, не спав, обидва сиділи та дивилися, запалили відразу, я зрадив та втік. Казав я, що незграбно брешуть, меч сують за халяву.

Перекладач. Вислів, аналогічний нашому «Ні в які ворота не лізе» (за халявою носять бойові ножі).

...Де це бачили, де таке чули, щоб людина проспала ворожі галери, а потім вогнище запалила? Коли кораблі ці пройшли давно? А ніж? Чого б це я його, втікаючи, залишив? Проте плутано говорив. Та й їх двоє. Та й Нотівар, їхній молодший, перший заводіяка серед молоді клану, — таким вірять легше. Та й Вождю був потрібен зрадник, аби про його помилку не згадували. Це я, щоправда, зрозумів лише згодом. Мертвий я був, і добивати не треба — йду привид-привидом, сам себе ховаю: і до мисливців не дійду, й самі вони мене не візьмуть, і звірі зжеруть, і вороги вб'ють. Ніж у мене лишився, — його вітчимові повернули, а він — мені; не повірив, та проти всіх не пішов. Зробив я з того ножа списа, — самому страшно від такої зброї.

Перекладач. Типова проблема під час перекладу не лише іншою мовою, але й на інший тип мислення: деякі вислови Хайнлорі можуть здатися проявами чорного гумору, проте цього явища не існує в його культурі. Героя треба розуміти буквально: йому страшно, що єдина зброя — саморобний спис.

Так я себе зажалів, сльози на очах, шум у вухах, бо сам себе вдруге згубив, у пашеку відправив. Якби мені хто до того сказав, що таке може бути — не повірив би!

ВИЙШОВ НА ГАЛЯВИНУ, НЕ РОЗДИВИВШИСЬ! А там... Боги й демони, справа — жінка. Сама! Дивна й одягнена дивно. І щось у руках дивне тримає. Тільки не встиг я роздивитися, бо зліва... Білий кіт-людожер. Той самий, на якого вільні мисливці тільки повною жменею ходять та богам жертви приносять, якщо всі повернуться. Єдина зрада, за яку не карають вигнанням, — якщо кинув родича в котячих лапах. Не похвалять, проте й не виженуть. З диким криком кинувся я на kota, він на мене. Я наставив списа — міг би й палець.

Перекладач. Мається на увазі — з тим самим успіхом.

...Що живий — зрозумів одразу: в Царстві Мертвих немає сонця, а воно мене розбудило. Ніде нічого не болить. Не болить! А лежу я в кімнаті, де стеля — мене на мої-таки плечі можна поставити, аж тоді рукою до неї дістану. Не буває таких високих кімнат. І таких світлих теж не буває. Лежу я на шкурах, укритий котячою. От добре було б, якби це той самий. Та ні, не могли

обробити так швидко... Звівся на ноги, пройшовся кімнатою — не буває такого будинку!

...Сам не пам'ятаю, як з однієї думки на іншу перескочив, коли це мене мовби каменем по голові вдарило, тільки зсередини: демони пекла, якщо я живий, Вона також жива! Людожер не йде далі, поки першого не вб'є до смерті. Він чує, як серце б'ється.

Тож не могла та жінка сама в тайзі бути. Десь чоловіки були — прибігли, добили звіра, а мене взяли з собою. Мабуть, на південь. Південні клани багаті... Точно, багаті. Вікна скляні! Не буває скляних вікон, про таке навіть у баладах і то не співають. Я в склі, наче в дзеркалі. Ліва щока шрамом позначена — добряче мене людожер. А рубці старі, я б їм і рік дав. Це що ж таке — я півроку був без свідомості?

Демони пекла, та я ж порятований! Раз я за їхній клан *кров пролив*, то, як до них попрошуся, мусять мене взяти. Можуть, звісно, неповноправним. Хай неповноправний — аби в клані! Потім вислужу повноправного! Тільки... чи вони знають, що мене ославили зрадником?

Якщо ні, можуть одмовити.

...А ще в Законі сказано: «Якщо неодружений чоловік пролив кров за неодружену жінку, то він може...» Жарко стало, і ноги м'які. Додумався, Знавець Законів! Була б Вона проста, не тримали б тебе в таких розкошах! Баладу «Сватання сироти» забув? Нагадають!

Перекладач. У цій баладі король обіцяє руку своєї доньки тому, хто дістане зірку з неба. Але коли з зіркою з'являється бідний сирота... «Не бува дивних див двічі поспіль», — посміхнувся монарх, як хижак.

Тут я на інше звернув увагу, бо на столі помітив оту штуку, яку жінка на галявині тримала в руках. Лук, впоперек прибитий до палиці! Не стріляють впоперек з луків.

До речі, лук увесь залізний, **НАВІТЬ ТЯТИВА!** Ось чого точно бути не може, так це залізних мотузок, а я пальцем торкаюся.

Ладно, не твоє — поклади, де взяв.

А оце — моє. Сам не знаю, звідкіля знаю, проте точно знаю — мої штани та сорочка. Не буває, до речі, такої тканини.

Я відчув. Я відчув, що в кімнаті хтось є.

І голос. Він все назавжди зробив зі мною — цей срібний голос.

— Не напружуйся, небезпеки немає.

І не може бути. З таким голосом — небезпеки бути не може. Я обернувся.

Маленька смаглявка. Ну не могу я слів знайти. Очі сині, як зірки на небі.

Приписка на берегах рукопису жіночою рукою: «Це називається — не могу слів знайти?»

Одягнена дуже дивно — штани та куртка разом зшиті.

— Проситимеш місце за спиною?

Місце дружинника — про клан поки мовчить. Точно, на півдні ми. Там вожді чужинців до дружини беруть, аби родичів тримати в покорі. Тільки... Чия дружина? Батькова, братова чи...

— Погоджуйся, в мене служба весела!

В неї?! Жінка-вождиха?! То де це ми? На нашому острові немає вождих, я б знав!

— Вільним мисливцем бути справді добре, але ти б до них не дійшов. А могли б і не взяти тебе.

Я що, марив під час лікування?

— Так, наслухалась я про твої лиха.

— То ти мене лікувала?

— А то хто ж?

Вірний буду до смерті. Їй — і тому, хто звіра прикінчив.

— Та я ж і вбила.

Жінка?! Кота?!!

— Дивися.

Взяла вона отой лук, що весь із криці та прибитий до палиці, та й почала щось ізбоку накручувати.

Тятива потяглася, роги лука пішли-пішли-пішли назад і притислись до палиці, а вона вставила коротку й товсту стрілу.

— Ходімо надвір.

— Можна не треба, — відповідаю.

Так стріляти — три кольчуги пробити можна, а не лише котячий череп. Тож що це — я її не порятував?

— Заспокойся, пропала б я без тебе.

Приписка на берегах рукопису. Щодо «пропала б» — необов'язково. Я не ходжу до лісу без, образно кажучи, туза в рукаві. Але ситуація була... обоюдогостра. І хто герой, той герой.

— Розряджений він був, арбалет мій. Птаха я вбила, тале. Пір'я знадобилося. А тут кіт... Піти... Втекти з цього місця не можна.

Від кота не втечеш, вона що, не знає?

Перекладач. Вид, який народ а́ро називає котами, — близький родич ягуара. Як і вимерлий європейський ягуар, він був пристосований до життя в холодному кліматі, і то не лише в степах, але й у лісах; набагато більший та сильніший за свого земного родича.